

Catalogus dissert.

I. J. Semler.

1. Obijt. super 2 Timoth. II. et III.
2. Sessionis VI Concilii Trident. exemplum.
3. De Regeneratione monastica.
4. de prostantia theof. aroamatica pro sic dicta biblica.
5. de infelicitate hominum praesenti.
6. de Christi ad Abgarum epistola.
7. de imagine divina in humana sp. natura.
8. de mysticarum interpretationum studio.
9. Indisputatum Monumenticarum et Tertull. specul.
10. de tempore quo scripta fuerit epistola Pauli ad Galatas.
11. Partigatos facie, de quibz agitur Act. XIX. 5
12. de propagata per Bonifacium inter Germanos ref. christi.
13. de discrimine notionum vulgarium et christianarum in libris N. T. observando.
14. In Math. I. 17.
15. de cauenda molesta sedulitate sacra.
16. In Luc. I. Gabrielum spir. s. non esse.
17. Jesum Christum esse Paulo auctore verum Deum et verum hominem. dist. II.
18. Illustratio antiqui carminis ex euangelijs Hebraeorum.
19. de vario et impari veterum studio in recola da historia desensus ad inferos.
20. spiritum d. recte desoribi personam.
21. de des noborow et euangelijs Hebraeorum.
22. de discrimine inter baptizatos et nequebantur.

II. J. A. Noysett.

23. Singularis providentiae divinae in pace religionis vestigia.
24. de discernenda propria et tropica dictione.
25. de Calenis patrum graecorum in nouis.
26. in 1 Cor. II. 20 et 27.
27. inlepp. cantionis anglica Luc. II. 14.
28. de Christo nomine regnante.
29. Iam auctoritatem divinam religionis christi confirmare liquet maioribus legitatione finalica.
30. ad Heb. II. 11.
31. in 2 Cor. III. 17.
32. ad Num. XXIII. 17.
33. in Joh. XII. 20-23.
34. de vera vi nominis filiorum dei.
35. In 2 Thessol. II. 1-12.
36. In Act. XII. 1-17.
37. In Joh. XII. 12-17. 23.
38. (quod in No. Noysett N. 31. - 74 p. 78) Quod est 2 Cor. III. 6.

34
35
IO. AVG. NOESSELTII

DE

VERA VI NOMINIS
FILIORVM DEI

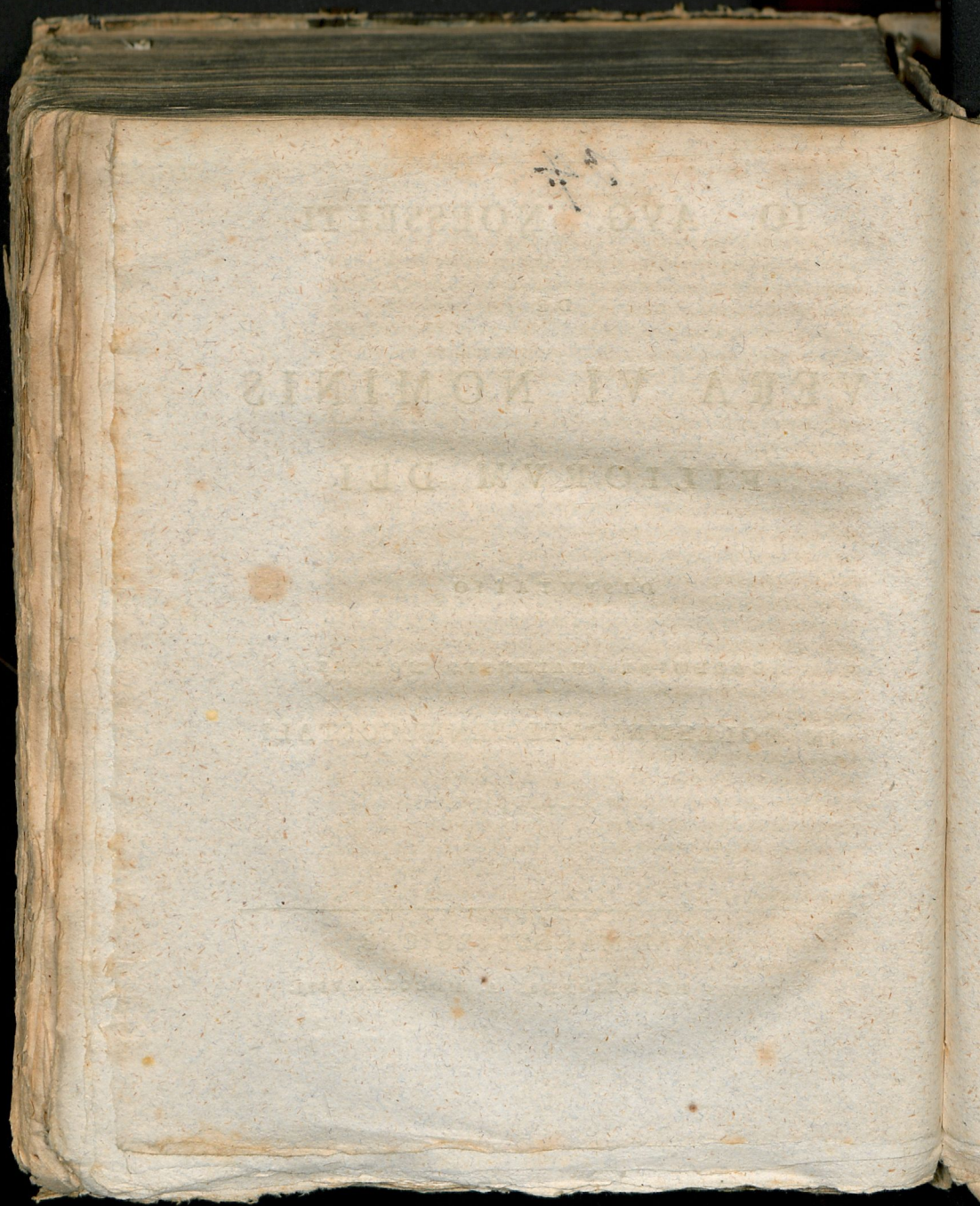
DISPVATIO

ACADEMIAE HALENSIS NOMINE

IN SOLLEMNITATE PENTECOSTALI

SCRIPTA.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
FORMIS HENDELIANIS A. MDCCLXXVIII.

IOHANNES DE

VERA VI NOMINIS

RECTORIS DEL

DISPUTATIO

DE

DE

DE

DE

DE

DE

Varia sunt et pluribus e rebus quasi concreta beneficia ea, quorum memoriam reperere hoc maxime tempore debemus, quæque Sacra Scriptura vno illo amplissimo nomine *Spiritus Sancti* hominibus a Deo tributi complectitur. Sed ea referri ad duo genera possunt. Nam quem ad modum Deus Apostolos ceterosque religionis Euangelicæ doctores siue ornauerat asslatu quodam suo siue facultate miraculorum edendorum locupletauerat, vt doctrinam virtutemque Christianam propagarent, sic & illud, quod erat doctorum proprium, & hoc, quod ceteris proderat Christianis, habendum est in beneficiis, quæ illo *Spiritus sancti* nomine continentur. Ac illud, etiamsi nihil ad nos ipsos pertinet, nullo modo contemnendum negligendumue viderur. Neque enim nos ipsi hodie caperemus fructum doctrinæ Apostolicæ, nisi illis tum temporis iste diuinus asslatus contigisset, quo ad omnem veritatem diuinam dirigerentur, & careremus significatione diuinæ auctoritatis huius doctrinæ ea, quæ per miraculorum magnitudinem facta est. Quod si tamen in constituendo cuiusque rei pretio id potius existimandum est, cuius causa cetera effecta fuerint, et quo illa, tamquam ad finem beneficiorum diuinorum, referenda sint; si porro nos maxime sequi debemus id, quod nostram salutem attingit, omniaque in vsum nostrum conuertere: non potest dubitari, hoc nos maxime beneficio gloriari debere atque ad hanc felicitatem contendere, vt, cum ii, qui *Spiritu sancto* moueantur, filii sint Dei, hanc *filiorum Dei* nomen cum dignitate tueamur.

Placet enim, praeunte Paulo ad Rom. VIII, 14, quidquid est verae dignitatis Christianorum, hoc vno nomine comprehendere, cum & omnia, quaecumque, si fuerint in homine, spem faciant certissimam salutis consequendæ, & illam ipsam felicitatem, complectatur. Nam, si filii sumus Dei, vt ait idem ille Paulus v. 17. etiam *υιιογενεῖς* erimus h. e. Dei & Christi felicitate similes.

Demus igitur operam, ut, quæ vis sit huius nominis, diligenter inuestigemus, ne, interpretationis errore decepti, aut spem illam, sine qua tranquillus ac beatus animus non potest esse, relinquamus, aut, cum iniuria hoc in nos nomen transtulerimus, spei vanitate deludamur. Semper enim in hoc errauere homines, ut, cum Sacrae Scripturæ verorum Christianorum proprietates variis nominibus, tropis præsertim, expressissent, ut est ingenium humanum vel ad arrogantiam magis vel ad timiditatem procliuæ, non modo, vim verborum assecuti, peruersæ in se, quæ longe aliis dicta essent, transferrent, sed sæpe ne vim quidem ipsam illorum verborum assequerentur. Quod si quis ita errauerit, ut illud illustre filiorum Dei nomen male ad sese accommodauerit, quo modo talem reducant in rectam viam, videant ii qui in tractandis Christianorum animis moribusque formandis versantur; nos quidem hac opportunitate hoc vnum tenebimus, ut, tamquam interpretes, veram huius nominis potestatem & quasi ambitum paullo accuratius, Scriptura duce, persequamur.

Profuerit autem in principio huius disputationis obseruasse similes loquendi modos, quos Ioannes Apostolus frequentat in primis, ut vnius sensu percepto, alterius etiam de interpretatione constet, et similes formulæ huius beneficio ab opinionis temeritate vindicentur. Ac dubium quidem esse non potest, *ὁδὸν τῆς ζωῆς εἶναι, ἐκ Θεοῦ γεννηθῆναι* Io. I, 13. I Io. IV, 7. itemque *εἶναι ἐκ τῆς ζωῆς v. 6.* nihil inter se differre. Eiusdem generis est illud *ζῶον θεοῦ γεννηθῆναι* Io. III, 3. quod etsi plerisque interpretibus videretur nouitatis notionem continere ut sit *iterum nasci*, quem quidem sensum Nicodemus ipse huic vocabulo subiiciebat, tamen & v. 31. perspicue *ὁ ζωὸν ἐξ ἑσέμενος* disiungitur ab eo qui est e terris, ut diuinæ originis significatio negari huic formulæ non possit, & clarum est e loco simili c. I, 13 coll. c. III, 6. diuinam magis quam nouam generationem hac formula adumbrari. Quamquam, si de rei, non verborum, similitudine quæritur, non modo damus sed

V

sed etiam profitemur, *ἀναγέννησιν* aut *καλιγγεσσαν* 1 Petr. I, 3 et Tit. III, 5. eandem Christianorum sortem conditionemque declarare. Hoc quidem in Paullino loco v. 7. eadem vis atque effectio τῆ καλιγγεσσε tribuitur, quæ in alio Rom. VIII, 17. τῆ υιοθεσσε, ut per eam reddamur κληρονόμοι κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνῆς, et in illo superiori Petri Apostoli ἀναγεννημένοι dicimur εἰς ἐλπίδα ζωσαν. Cuius loci comparatio cum iis quæ ibi sequuntur (licet enim id obiter dicere) *et ἐλπίδα ζωσαν* docet nihil aliud esse quam ἐλπίδα ζωῆς; nam, præter similitudinem cum verbis in loco epistolæ ad Titum, v. 4 commemoratur κληρονομία ἀφθατος, τετηρημένη ἐν ἄβανοῖς, ac v. 5 σωτηρία conspicua futura extremo tempore, et translationem, quæ est in ἀναγεννήσεως vocabulo non, quod multis iisque doctis viris placet, e Profelytorum Judaicorum disciplina ductam esse sed a similitudine cum ortu hominis naturali, quod versus 23 non minus quam is apud Ioannem locus I, 13. confirmat. Eodem denique sensu Christiani dicuntur ii, in quibus *maneat* Deus aut *habitet*, aut qui *maneant in Deo* eique addicti sint, quod dicendi genus iudem Ioanni Apostolo familiare est. Etenim in loco Ieremiæ, quem Paullus excitat 2 Cor. VI, 16 sqq., formulæ istæ, *ἐνοικήτω ἐν ἀντοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω*, itemque, *ἔσομαι εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε μοι εἰς υἱὸς καὶ θυγατέρας*, istæ igitur formulæ inter se permutantur; quemadmodum is qui credit ac profitemur Iesum esse Dei filium s. Christum, in vno Ioannis loco ep. I. c. IV, 15. *in Deo manere*, in altero V, 1. *e Deo natus* dicitur.

Iam, ut ad eorum, quæ illustranda proposuimus, dissertationem veniamus, satis constat inter omnes, consuetudinem Ebræorum, quamcumque coniunctionem, assumpto filiorum nomine exprimere solere, ut *filii mortis*, homines morte digni, *filii resurrectionis*, in vitam restituendi, *filia Sionis*, puellæ Hierosolymitanæ, sint, et cum quis *filius* naturæ cuiusdem intelligentis dicitur, veluti cum *filii Pharisæorum*, *filii Abrahami*, *filii Diaboli*

appellatur, quandam inter illos horumque filios, mentis, doctrinae, fidei, morumque similitudinem. Qua consuetudine loquendi efficitur, eandem rationem esse nominis *filiorum Dei*. Sed, quoniam quaeri potest de eo in quo sit ista similitudo, & oportet cuiuslibet similitudinis quandam quasi esse descriptionem, cuius terminis septa comparatio teneatur, requirenda sunt dicta Scripturarum, quorum vna auctoritate doceatur, quo debeamus contendere, si digni esse tanto nomine velimus. Ac ea similitudo Dei cum variis rebus cernaatur, habeatque non in vno loco eandem, quam in altero, formam: non modo vniuersè definienda est quasi regio, cuius finibus omnis nobilissimi huius nominis ambitus circumscriptus reperiat, sed etiam accurate sunt discernenda loca Scripturarum ipsa, ne misceantur descripti termini, aut nomini tribuatur vis ab illo quidem, de quo quaeritur, loco aliena.

Habet autem hoc nomen filiorum Dei, primum hanc vim, vt quicumque animatus sit sicuti Deus, eique in amore virtutis veraque sanctitate, eius studio certe, similis, is hoc nomine ornatur. Namque si, vt hoc vtar, *amamus inimicos nobis, bene dicimus male dicentibus, benefacimus iis qui nos oderint, deprecamur pro iis qui nos lacessant & vexent*, tum sumus, vt ait Christus Matth. V, 45. *filii caelestis patris nostri, qui solem producit suam malignis pariter lucentem ac bonis, & pluuiam in probos homines aequè ac in impios demittit*; & Ioannes ep. 1. c. II, 29 *si cognouerimus Christum probum esse, iubet intelligere, omnem, quicumque rectè egerit, ex eo natum esse, quemadmodum c. III, 8 eum, qui peccato det operam, profitetur, e diabolo esse* h. e. eius imaginem male agendo referre. Nec alio sensu vel Petrus ep. 2. c. I. 4. *nos compotes factos dicit naturæ diuinæ*, vt postea, enumeratis variis virtutum generibus, explicat, vel Paullus Ephes. III, 24. *nouum hominem ad Dei similitudinem creatum interpretatur vera probitate sanctitateque excellentem.*

Neque vero alienum putabitur ab instituta disputatione obiter de loco Ioannis dicere, qui, ut Christum in loco epist. 1. c. III, 5. *omnis peccati expertem dixerat esse*, sic v. 6. *omnem, quicumque in eo manserit, peccare*, et, *qui peccatum secutus fuerit, eum recte cognouisse Christum*, negat, itemque *nullum filium Dei*, v. 9. profiteretur, *umquam peccare, ac ne peccare quidem posse, propter ea quod sit e Deo natus*. Quorum verborum sententia mirum est quam torserit interpretes, ut vel defenderent quæ essent naturæ aut vsui quotidiano aut ipsis Apostoli verbis c. I, 8. II, 1. contraria, vel mitigare sensum ac emollire acutis distinctiunculis cuperent. Quamquam quid est duri aut inepti in istis verbis, si modo ipsum Ioannem audiamus? Namque c. V, 18 illa, *nullus peccat qui natus est e Deo*, perspicue declarat sic: *την ἐν τῷ τῷ, σὺ βίβηται ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, σὺ βίβηται ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν*, sibi cauet a peccatis, fugit peccata, nec aduersarius ei nocet quidquam h. e. non poterit ad peccandum impellere, ut facile fit ad intelligendum, *ἀμαρτία* non esse peccare, sed, non fugere peccata aut odisse, nec Ioannem inter filios Dei ac diaboli hoc discrimen statuere, ut illi numquam, hi semper, male agant, sed ut isti studiosi virtutis sint, vel, ut c. III, 3. loquitur, Christum sanctitate imitari studeant, hi non dent operam ut sese a peccando cohibeant.

Atqui, cum huius studii fugiendorum peccatorum, quod fit in filiis Dei, hanc causam esse profiteatur c. III, 9. *quod semen Dei maneat in istis* h. e. quod, tamquam normam agendi, sequantur diuinam doctrinam, coll. 1 Petr. I, 22 sqq., id nos deducit ad alteram rem, quam nomen filiorum Dei complectitur, minus agnitam illam ab interpretibus, qui solent in vna illa superiori significatione sanctitatis animorum acquiescere. Sed istud nomen etiam in Scripturis referri ad rectam cognitionem, filiosque Dei esse qui didicerint atque teneant Christi doctrinam, Ioanni certe, qui creber est huius significationis frequentia, loca eius quam plurima perspicue docent. In Euangelii quidem capite I.

vbi

vbi Christus v. 9. *verum* appellatur *lumen*, quod, dum in terrarum orbem venit, cuiuscunque generis homines illustravit, quicumque cum admiserant, iis data, dicitur v. 12. *ius filiorum Dei*, non quo pietatis studiosi essent, sed quod admitterent istud lumen, fidemque huic doctori haberent, τοῖς πιστέουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, plane quemadmodum Gal. III, 26. omnes dicuntur filii Dei propter fidem in Christum Iesum. Porro I Io. V, 1. omnis, qui credit Iesum esse Christum, natus a Deo dicitur, quod nemo non intelligit ad rectam doctrinam referri, quem ad modum c. IV, 1 sqq. τὰ πνεύματα quae sunt e Deo clare disiunguntur a peruerfis doctoribus, & v. 6. formulæ, γνωσκειν τὸν Θεὸν ac εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, inter se substituuntur, vtriusque autem formulæ vis ponitur in eo, quod, qui tales sint, audiant Apostolos, nec se auferri a fraude aduerfariorum doctrinae Christi patiantur. Nec in quibusdam locis, quæ Deum, Christum, Spiritum S præ se ferunt *habitare* in Christianis, hæc formula aliam in sententiam interpretanda videtur. Quod si enim Col. III, 16. doctrina Christi *habitare* debere in Christianis dicitur vt conformentur ad veram sapientiam, quidni ad Ephes. III, 17. ὁ Χριστὸς ὁ κατοικήσας ἐν ταῖς καρδίαις de Christi doctrina similiter accipiatur, cuius studiosi sint? præsertim, cum id fieri dicatur *per fidem*, & omnis orationis Paullinæ series in cognitionis incremento versetur. Atqui nec aliter acciperem illud *μονὴν ποιεῖν* in verbis Christi Io. XIV, 23, e quibus permulsi nescio quam singularem eamque mysticam vnionem extorsérunt atque coeperunt etiam de quadam substantiæ diuinæ approximatione contentiosè disputare. Quæ sunt ab isto loco alienissima. Namque Christus planissime dixerat v. 21. *Qui seruat præcepta mea, is est qui me amat, isque amabitur a patre meo, et ego amabo eum meque ei ostendam* (ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν). Enimvero v. 23. eadem ipsa verba repetit, nisi quod pro illis, ἐμφ. α. ἐμ. substituat ista, de quibus quaerimus, *μονὴν παρ αὐτοῦ ποιήσομεν*, vt dubitari nullo modo possit, in his verbis non aliam significationem esse quam τὸ ἐμφανισμὸς h. e. incrementi rectæ cognitionis. Quem Christi ser-

sermonem si volumus sequi, magis, vt par est, quam scholarum libellorumque mysticorum commenta, intelligetur Io. XV, 2. *purgationem* non esse ad Mysticorum disciplinam interpretandam, sed de doctrinae effectione, qua animus magis magisque ab incitia erroribusque purgatur doctrinarumque diuinarum vbertate imbutur. Nam quem ad modum v. 2. *πᾶν τὸ καρπὸν Φέρον* est pro omni qui recte agit secundum Christi disciplinam, vel, vt Christus supra loquebatur, doctrinam recte agendo obseruat suam atque ea re amorem Christo probat, sic Deus *καθαλῆν* dicitur talem, *ἡνα πλεονα καρπὸν Φέρον*, sensu eodem quo c. XIV, 23 erat *μονὴν παρὰ αὐτῶ ποιῆν* i. e. pro rectae cognitionis incrementis, quae et ipsa augeant recte agendi vbertatem. Et vero etiam Christus id ipsum declarat per ea quae sequuntur, quorum vim nullae argutiae humanae peruerterint: *Vos iam puri istis propter doctrinam quam vobis proposui. Hanc tenere, id est, manere in Christo, v. 3. vt Christus in nobis manet*, propter ea quod Christus pro hoc: *manere in se v. 7.* substituit: *doctrina mea* s. sermones manent in vobis; nec alio sensu videtur dicere v. 5: *Sine me nihil potestis facere* h. e. non recte agere nisi mea doctrina ducti. Haecenus quoque, vt mihi quidem videtur, Israelitis tribuitur *ἡ διαθετα* Rom. IX, 4, quae ibi cum illustri praesentia Dei (*τῆ δοξῆ*), foederibus, legislatione, cultu, promissionibusque coniungitur. Et si enim non nego, plura quoque e genere beneficiorum praeter rectam doctrinam Israelitis diuinitus traditam, hoc nomine contineri: tamen ad pietatem in Deum & animum moresque Deo probatos non magis trahi potest, quam nomen *sanctae gentis Dei* & similia, et, quatenus Israelitis hoc asseritur vniuersis, haec, quae sunt in hoc nomine, beneficia, ad rectam doctrinam quam maxime referenda sunt.

Teneamus igitur, est enim ad id quod, propositum erat, reuertendum, dici *filios Dei* eos, qui vel amplectantur rectam doctrinam vel ei se bene agendo accommodant, suntque Dei vel

sapientia similes vel virtute; quæ utraque formulæ vis est in re-
cta animi nostri conformatione. Sed quem ad modum is qui ita
similis est Dei, non potest non esse beatissimus, sic itidem nomen
filiorum Dei transfertur ad hanc beatitatis similitudinem. Hæc
est ἀποκάλυψις τῶν ὁσίων τῷ Θεῷ Rom. VIII, 19, quæ & ipsa *υιο-
θεσία* dicitur v. 23. poniturque ibi a Paulo Apostolo in ἀπολυτρώ-
σει τῷ σώματος, liberatione ab hoc corpore nostro, ac potius ab illo
contextu peccatorum prauarumque libidinum, cuius sub mole veri
Christiani ingemiscant, ut a Ioanne ep. 1. c. III, 2. in eo quod,
*qui iam sumus Dei filii, tum illustrandi sumus h. e. Dei similes
futuri, ut qui eum conspecturi simus talem qualis est.* Quorum
postremorum verborum sensus satis perspicuus reperitur, si
quidem non exigatur ad verborum notationem atque spissius ex-
plicetur, sed ad Ioannis ipsius verba illumque similem Paulli locum ac-
commodate. Namque is *similes nos Dei* futuros proficitur; quæ si-
militudo quoniam v. 3. proponitur tamquam ea ad quam contem-
dere sanctitatis similitudine debeamus, quæ potest esse alia nisi
beatitatis verissimæ similitudo? Ac illud: ἀφάρμεθα ἀντὸν καθώς
ἐστὶ, illustratur verbis Paullinis, quæ in illo eius loco sequuntur,
vbi *spe*, inquit, *felices sumus, spes autem, quæ cernitur, spes
dici non potest.* Ex quo existit hoc, quod, quoniam *fide*, non
ad spectu, pascimur in his terris, ut Paulli verbis utar 2 Cor. V, 7.
Deum olim dicamur talem visuri qualis est, hoc sensu, quod
hic *spe* ac *fide*, tamquam per nebulam aut speculum eius veluti
imaginem, tum vero ipsum eum, tamquam coram contuemur
i. e. eius suauitate liquidissimæque felicitate cum eo fruamur, ut
videre alias de fructu & vsura vsurpatur.

Possunt per hæc, quæ diximus, varia nullo negotio intelligi, in
quibus definiendis aut explicandis dissentire Theologi inter se solent.
Nam, quid sit regeneratio? quis eius agnoscendæ aut consequen-
dæ modus? quis Spiritus sanctus, is nimirum qui datus Christia-
nis sit, aut cuius e præsentia ac sensu intelligatur quinam sint
filii

fili Dei, quam item certa spes futuræ felicitatis? quo modo vel ii instituantur vel moueantur a Spiritu Sancto? hæc, inquam, et quæ sunt aliæ huius generis quæstiones, facile, nostra quidem sententia, constituentur, si ea, quæ ante dicebamus, obseruentur, nec aliam sequamur regulam huius rei iudicandæ, præter Scripturas Sacras, nec audeamus ultra hanc regulam sapere. Quare, et hoc commentationi Vestræ, CIVES ACADEMIÆ NOSTRÆ HUMANISSIMI, committimus, siquidem hoc ipso studio proprie continetur studium inuestigandarum Scripturarum, in quo per hos dies, quibus memoriam Spiritus Sancti hominibus collati celebramus, diligentia nostra versari vnice maxime debet, et Vos hortamur etiam atque etiam, vt omni studio ac precibus contendatis ad felicitatem eam, qua fruuntur quicumque non modo se filios Dei profiteantur, sed ipsam quoque vim augustissimi nominis et sentiant & recte agendo sperandoque sequantur. Quibus autem exquisitioribus aut ad alendam pietatem vberioribus verbis exprimeremus vim τῆς ἰσοδουλας aut πωλυπροσελας vniuersam, quam aureis illis Paullinis Tit. II, 11 sqq. quibus huius felicitatis naturam in simili loco c. III, 4 sq. commemoratam interpretatur: *Conspicua facta est beniuolentia Dei saluberrima hominibus vniuersis, quæ docet nos, contemta impietate terrenisque libidinibus, sapienter, et recte & pie viuere per hanc vitam; itemque expectare beatam spem & illustrationem gloriæ optimi maximi Dei et saluatoris nostri Iesu Christi, qui se ipse dedit (morti) pro nobis, vt nos liberaret ab omni peccato, sibi que sacrum redderet proprium populum, recte factorum studiosum.* Hoc cogitando perfequamini ad salutemque animorum Vestrorum transferre per hos dies in primis, vt et ipsi sitis templa Spiritus Sancti & dignitatem Filiorum Dei doctrina & exemplis ad quamplurimos propagetis. P. P. pridie sollempnitatis Pentecost.

A. MDCCLXXVIII.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Fe 4194

ULB Halle

002 623 889

3

SB

Rehov

35

34

IO. AVG. NOESSELTII

DE

VERA VI NOMINIS
FILIORVM DEI

DISPVATIO

ACADEMIAE HALENSIS NOMINE

IN SOLLEMNITATE PENTECOSTALI

SCRIPTA.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

FORMIS HENDELIANIS A. MDCCLXXVIII.

